

na insolentia... Quid est enim amicus, nisi confers amoris, ad quem animam tuam adjuvas, atque applires...

Morofitas, Ecclesiasticis visis & Pastoribus significanda.

1. Cor. 10.

De adulatione, quod vitium est affilitati oppositum, tractabimus lib. 4. ihus Operis in explicacione octavi Praecepti Decalogi. Eadem virtuti, ex altero extremo opponitur litigium, seu morofitas, qui aliquis alios contristare non veretur, omnia illorum dicta, & facta improbanda, & fugienda. Vir morofus ipso vultu severitatem terribilem demonstrat, & tristitiam quandam in colloquio cum aliis, atque gravitatem audit; nec minus gravitatem eis respondet, sed quae exceptis dure habet, & tractat, ne minime placere volens, ne in iis quidem, quae honesta sunt...

ARTICULUS IV.

De Fortitudine, ejusque Officii, & Partibus.

I. Fortitudo modum nimium cohibet, audaciam impetum moderat. Christiani hominis animus constanter contra res omnes adversas, contra quaevis pericula, maxime praemeditata, & quae subire oportet propter Dei gloriam, bonumque virtutis, ac praecipue contra mortem ipsam, quae extremum, & maxime formidabile malum est, & ad labores arduos propter Deum suscipiendos, & subeundis incitat, & accendit.

S. I. Fortitudinis Partitio.

Fortitudo alia est domestica, alia bellica. Domestica est, quae firmatorem animi in adversis retinens, quibus amissio patrimonii, honoris imminutio, Sec. necnon adversus vitae ipsius pericula pro justitia suscepta. Bellica est, quae adversus hostes praedandum declarat, sive praedium illud corporale sit, sive spirituale. Hac excellenter Abraham, Moyses, Caleb, Josue, Gedeon, Barac, Semfon, Jephtha, David, Machabaei, ceterique Heroes Sancti, qui Per seculum vicerunt Regna, facti sunt in bello, castravertuntur exterorum, ut loquitur Apostolus. Hac nobis opus est adversus fides, & pietatis hostes cum visibilibus, tum invisibilibus. De qua S. Paulus Ephes. 6. scribit: Confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli, & resistere in die malo: & in omnibus perfecti stare. Et S. Petrus Epistolae 1. c. 3. Quis est, qui vobis nocet, sibi aut amulatores fueritis. Sed & si quid patimini propter justitiam, beati. Timore autem eorum ne cuncturitis, & non conturbemini. Ea virtute animatus Christianus ait: Si ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo malas quoniam tu mecum es... Dominus procellor vita mea, a quo trepidabo? Si consistam adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me praedium, in hoc ego sperabo... In Deo faciemus

Psal. 20. Psal. 26. Psal. 35. Psal. 54.

virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos... Qui nos separabit a caritate Christi? Tribulatio? an angustia? an fame? an nuditas? an periculum? an perfectio? an gloria? Sed in his omnibus superamus propter Deum, qui dicitur nos. Cor. 1. sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare a caritate Dei... Omnia possum in eo, qui me confortat.

S. II. Fortitudinis Officia.

Duplex actus Fortitudinis est, Res arduas aggredi, & pericula adire, & sustinere res adversas, atque in periculis firmum, & invictum stare. In perfrendo magis elucet, quam in aggrediendo: quia difficilior est reprimere timorem, quam audaciam moderari: t. difficilior est tum fortiore pugnare, quam debiliorem invadere: difficilior est praesentia malo non moveri, quam futuro: difficilior est diu manere immobilem, quam subito motu ad aliquid arduum moveri. Quomodo enim Martyrium heroicae fortitudinis actus est, quae fit ut Christianus fidem, & Justitiam non deserat ob pericula mortis imminente, immo praesentia, atque firma, & invictus in bello Domini. Unde S. Cyr. Epist. 8. sic Martyres Africanos compellat: Quibus vos laudibus praedicem, fortissimi Praetores? Robor peccatoris vestri, & perseverantiam fides, quae praecio vobis exornem? Tolentibus usque ad consummationem gloriae durissimam quibuscumque nec cessatis supplicii, sed vobis potius supplicia cessant. Finem dolorum, quem tormentum non dabant, corona dederunt. Vidit admirans praesentium militum caeleste certamen Dei, spiritales certantes, praedium Christi, stetit se vobis voce libera, mente incorrupta, virtute divina, totis quidem secularibus visceribus, sed armis ipsi crederentur armatos, steterunt tori torquentibus fortiores: & pulsantes, acclambantes uogulas pulsantes, ac laminae membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem superare non poterit, facibus sua plaga reperta, quavis rupta compage viscerum torquentur in servitium Dei suo non membra, sed vultura. Quale illud fuit spectaculum Domino, quam sublimis, quam magnam, quam Deicolis sacramentum, ac devotione Militis, quae acceptum, sicut scriptum est, Pretiosa in conspectu Domini mors Justorum ejus: Pretiosa mors haec est, quae emittit immortalitatem praemio sui sanguinis, quae accipit coronam de consummatione virtutis. Quam laus illis Christus fuit, quam libans in talibus seruis suis & pugnavit, & vultus Praedicti fidei, & dani credentibus tantum quantum se credit accipere, qui sumus? Certaminis suo adfuit, Praedicatoris, atque assertoris sui Nominis exivit, corrobora vit, animavit. Et qui pro nobis mortem semel vicit, semper vincit in nobis.

Martyrium sola morte consummatur pro fide, vel justitia, id est, pro cuiusvis bonis virtutibus, aut vitando peccato tolerata. Martyrem enim non fuit pena, sed causa: Vincit Martyr pro fide moriendo, qui vincitur, sine fide vivendo; (inquit S. Maximus.) Dicitur enim olim homini, Morieris, si peccaveris: Nunc dicitur Martyri, Morere ne pecces. Tunc dicitur est: Si mandatum transgressi fueritis, morte moriemini: nunc dicitur, Si mortem recusaveritis, mandatum transgredimini. Quod tunc imendum fuerat, ut non peccaretur, nunc suscipiendum est, ne peccetur. Sic per ineffabilem Dei mei misericordiam, & ipsa parva viciorum transiit in arma virtutis, & sic iusti meritorium etiam supplicium peccatoris. Tunc enim mors est adquisita peccando, nunc impletur iustitia moriendo; (inquit S. Augustinus, lib. 13. De Civitate Dei, c. 4.) Martyr nomen est origine Graecum, testem significans. Martyres ergo dicuntur, quasi testes Fidei Christianae, per quam nobis visibilibus pro invisibilibus contentenda proponantur. Ad Martyrium itaque pertinet, ut homo testificetur fidem, & operis comprobans omnia praesentia se contemnere, ut ad futura, & invisibilia bona perveniat. Quandiu autem homini remanet vita corporis, nondum opere ostendit se corporalis cuncta despiciere. Consequenter enim homines, & consanguineos, & omnia bona temporalia contemnere, & etiam dolores corporis pati, ut vitam conservent. Unde Sator de Sancto Job ait, Pelle pro pelle; & cuncta, quae habet homo, dabit pro anima sua; id est, pro corporis vita. Et ille ad perfectam rationem Martyrii requiritur, quod aliquis mortem subleat propter Christum; (ut dicitur S. Th.)

Nobis tamen, qui in Ecclesiae pace vivimus, Fortitudo etiam necessaria est, siquidem habet & pax Ecclesiae Martyres suos; & Toti vita Christiani, si secundum Evangelium vivat, Crux est, & Martyrium; (inquit S. Maximus.) Scilicet adversus pravos cupiditates, adversus mundi blanditias, & terrores, adversus continuis diaboli impugnationes in acie iustitiae firmiter standum, & dimicandum est. Jure ea fortitudo vocatur, quando unusquisque se ipsam vincit, iram continet, nullis illecebris emoluitur, atque insidetur, non adversus peccata, non excolitur secundum, & quos ventos quodam, variorum rerum circumfertur mutaturque. Haec igitur prima vis fortitudinis, quoniam in duobus generibus fortitudo spectatur animi. Primo, ut externa corporis pro minibus habeat, & quos superflua despicienda magis quam

Rom. 1.

Philip. 4.

Martyrium heroicae fortitudinis

Ps. 115. 5.

Magnanimitas

2. 2. q. 129. art. 4. ad 2.

Martyrium sola morte pro Chhlo consummatur. Cic. 2.

Job 2. 4.

Fortitudinis virtus in pecc Ecclesiae nobis necessaria.

S. Th. 2. 2. q. 129. art. 4. ad 2.

expetenda ducit. Secundo, ut ea, quae summa sunt, omniaque res in quibus honestas certetur, praeclara animi intentione usque ad effectum persequatur. Quid enim tam praclarum, quam ut ista animi infirmos tuum, ut neque divitias, neque honores in maximo constituas, neque in his studiis omnia conteras? Quod cum ita affectus animi fuerit, necesse est, ut illud honestum, ac decorum proponendum putes, illique mentem intendas tuam, ut quicquid acciderit, quo frangi animi silentio, aut patrimonii amissione, aut honoris imminutione, aut obsecratio infidelium quasi superior non sentias. Deinde, ut te saluti ipsius pericula projustitia suscepta non moveant. Hac vera fortitudo est, quam herbes Christi Athleta, qui nisi legitimo certamine non coronatur (inquit S. Ambros. Lib. 1. De Officiis Ministrorum, c. 36.) Ad fortitudinis officium pertinet, ut neque in doloribus molliorem, neque in prosperis elatorem, neque animus ad veritas praevia pericula, & incommoda praeparatus, ac servemur. Nisi enim exploratur adversa, cito occupant. Ut in bello improvisus hostis vis sustinetur, & si imperatus inveniat, facile opprimat: ita animus mala inexplorata plus frangatur. Fortitudo Christiana sola defendit ornamenta virtutum omnium, iudicia custodit, adversus omnia vitia praevio decernit, invicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior adversus voluptates, dura adversus illecebras, pecuniam negligens, avaritiam fugiens. Nihil enim tam contrarium fortitudini, quam laeva vincit. Frequenter pulsus hostibus, & inclinata in fugam adversario armis, dum exuvias casorum capitur palior, inter ipsos, quos frangit, miserandus occubuit: & triumphis suis deiecit legiones dum spolis occupant, hostem in se revocaverunt, qui fugerat. Gloria quoque cupiditatem caret vir fortis, quae frequenter nocuit immoderatus exopta, semper autem usurpata.

S. Ambros. lib. c. 36.

Cap. 39.

S. III. Virtutes adiunctae Fortitudini.

Virtutes adiunctae Fortitudini sunt Magnanimitas, Magnificencia, Patientia, & Perseverantia.

IV. Magnanimitas Virtus est, quae magnorum honorum spem, & desideria moderatur. Circa magnos autem honores ea ratione versatur vir magnanimus, ut eos immoderate non expetat, nec ad illorum consecutionem primario intentionem dirigat fuit, sed ut res magnas, arduas & praclaras gerere liceat propter Deum, quibus magnis honoribus dignus evadit, quibus delatus non extollitur, sed eis utitur ad Dei gloriam, & hominum commodum. Magnanimitas ita est citica honoris, ut scilicet facere ea, quae sunt honeste digna: non tamen sic, ut pro magno asimet humanum honorem; (inquit S. Thom.) Nihil ergo unquam agat vir magnanimus contra virtutis officium, ut ad honores perveniat. Hinc rursus S. Thomas Magnanimitas, inquit, non est circa honorem quaevisque, sed circa magnos honores sicut autem honor debetur virtutis ita magnus honor debetur magna operi virtutis. Et id est, quod magnanimus intendit magna operari in qualibet virtute, in quantum tendit ad ea, quae sunt digna magno honore. Honores porro sibi convenientes suscipit, vel recusat, pro ut Dei gloria, sive saluti, publice utilitati conducere iudicabit. Magnanimitas a praesumptione, ambitione, inani gloria, & pusillanimitate alienus est, quae vitia sunt Magnanimitati opposita; illa quidem pro excessum, felicitas praesumptio, Ambitio, & inania gloria; ista vero pro defectum, scilicet Pusillanimitas. De Praesumptione, Ambitione, inani gloria in superiori Tractatu differamus. Praesumptio est nimia confidentia, quae quis ea aggreditur, quae vires suas excedant. Ambitio est inordinatus honoris appetitus, cum felicitate aliquis honores, nec oblatos, nec debitos appetit, vel ad eos mediis illegitimis nititur; ut etiam illegitime oblatos, aut minime debitos suscipit. Inanis gloria est immoderata gloriae cupiditas, contra rationis felicitate, divinaeque legis ordinem, Pusillanimitas vitium est, quo quis res magnas, quibus gerendus apus est ex donis Dei, ex magnis honoribus, quibus dignus est, legitime oblatos, aut animi parvitate, & nimia abiectione refugit; vel auctoritatem suam, dignitatem, honorem, & privilegia veteri negligit, quatenus ad Dei gloriam, publicumque bonum id necessarium, & conducibile est. Magnanimitatem Christianam humilitati opponi nemo fidei persudat. Sorores sunt, & amice virtutes. Cum enim magnanimitas (inquit S. Thomas) in homine invenitur aliquid magnum, quod ex dono Dei possidet, & aliquis defectus, qui competit ei ex infirmitate naturae; magnanimitas facit, ut homo se magnis honoribus, aut magnis rebus gerendis parum extimescat, habita ratione donorum, & talentorum, quae ipsi Deo collata sunt. Humilitas autem facit, ut homo se ipsum parvipendat habita ratione propriorum defectuum. Magnanimitas efficit, ut alii contempnantur, quatenus a donis Dei deficiant. Neminem enim tam magni facit, ut illius causa aliquid contra officium, ac decorum agat. Humilitas vero alios honorat, & superiores aestimat ratione divinarum doctorum, quae in ipis conspiciunt. Unde Psalm. 14. de viro iusto dicitur: Ad nihilum deducit eum in conspectu eius malignus: quod sperat viri magnanimo celsam indolem contempnere improborum. Timeas autem Dominum glorificat: quod sperat haerentem, quoniam virtus probis exhibet. Admirabile Magnanimitatis exemplum praebere Sanctus Paulus,

& Silas, cum Lydie ob Christi Fidem, & Evangelii Praedicationem virgini casti, & in carcere missi, iubeantibus per licentem Magistratibus, ut dimitterentur, exire noluerant, donec ipsi venissent, illoque velut infantes palam, & honorifice liberarent. Act. 16. Nuntiavit ei casti carceris verba haec Paulus: Quia miserunt Magistratus, ut dimittamini: nunc igitur exentes, ite in pace. Paulus autem dixit ei: Casos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserrant in carcerem, & tunc occulte nos ejiciant? Non ita: sed veniant, & ipsi nos ejiciant, Nuntiaverunt autem Magistratus litteras litteras haec. Timeantque auditio quod Romani essent: & venientes deprecari sunt eos, & educentes rogabant, ut egrederentur de Urbe.

V. Magnificencia Virtus est cognata fortitudini, quae ad magna opera in exteriori materia magnis sumptibus facient. magna collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad alendum inclinat. Ea vel publica est, vel privata. Publica, cum ad publicos usus magni sumptus conferuntur: idque, vel ad pios usus, vel ad Sacrificia, & publicas Praeces, quae sunt extructio, & dotatio Templorum, fundatio Monasteriorum, Xenodochiorum, Collegiorum, &c. Vel ad usus politicos, Reipublicae felicitate augenda, conservanda, & concordanda causis, ut adificatio Curiae, horreorum publicorum, ar-mamentarii, fari, portus, mirorum, propugnaculorum, & copiarum collectio, & collatio stipendiorum ad al

atque mille, errare nequeamus, eo quod in se nihil alteri de-
trahendum patet, nec alterius incommodum suum commodum
1. Cor. 10. angere velit. Haec formam praescribit Apostolus dicens: Om-
nia licent, sed non omnia expediunt: omnia licent, sed
non omnia edificant. Nemo quod suum est querat, sed
quod alterius: hoc est, Nemo commodum suum querat, sed
Philip. 2. alterius. Nemo honorem suum querat, sed alterius. Ubi
et alibi dicit: Alter alterum exultantes superiorem sibi, non
quae sunt singuli cogitantes, sed quae alioeum. Nemo etiam
suum gratiam querat; nemo suam laudem, sed alterius.
S. Amb. Lib. 1. De Officiis, c. 4. Cur enim se potiore altero iudices, cum Viri sit Christiani
proferre sibi alterum, nihil sibi arrogare, nullum sibi honorem
assumere, non vindicare meriti sui pretium? Quid tam ad-
versus naturam, quam non esse contentum eo, quod habeat,
aliena querere, ambire rursus? Nam si honestas secundum
naturam, Omnia enim fecit Deus bona valde; turpitudine ita
que contraria est. Non potest ergo honestati convenire, et tur-
pitudini, cum hoc inter se discreta natura lege sit. Non vincit
igitur honestatem utilitas, sed honestas utilitatem. Hanc
dico utilitatem, quae a sumatur secundum vulgi opinionem.
Nihil honestati praeferebant, et quae non amici quidem causam
violanda unquam, ut praetermittenda est. Ea enim
amicitia probabilis, quae honestatem tueretur, praesentia san-
ne episcopi, honoribus, et potestatibus: honestati vero praeseri
non solet sed honestatem sequi. Quasi fuit Ionathas, qui
pro pietate nec offensam patris, nec salutis periculum respu-
git. Quasi fuit Abimelech, qui pro hospitalis gratia of-
fensis necem patris sui, quam prodicionem fugiens amici
subeundam arbitrabatur.

§. III. Virtutes Temperantiae subjectae.

I. Virtutes Temperantiae subjectae, sive Temperantiae
Species sunt, Abstinencia, Sobrietas, Castitas.
Abstinencia. Abstinencia Virtus est, quae quia a cibo sibi temperat
quantum decet, & oportet, habita ratione valetudinis, & perso-
nae suae, & aliorum quibusdam vivit. De qua 2. Petri 1.
dicitur: Ministrare in sile vestra virtutem, in virtute autem
scientiam, in scientia autem abstinenciam. Actus Abstinenciae
est sequesteratio a quo egemus Lib. 4. hujus Operis in
explicatione tertii Praecepti Decalogi. Illi opponitur gula,
capitula virtutum, de quo Tractatu superiori actum est.
Sobrietas. Sobrietas Virtus est, quae sumptionem potus inebriandi
vini habentis moderatur. De illa scriptum est, Eccl. 31.
Aequa vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud
moderate, eris sobrius. Huic opponitur ebrietas, de qua
in superiori Tractatu egimus.
Castitas. Castitas est virtus carnalium volutarum moderatrix. De
qua Apostolus, 2. ad Corint. 7. Mundum non ab omni in-
quiritate carnis, & spiritus. Et 1. ad Timoth. 2. Quietam
& tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate,
Triplex est, conjugalis, vidualis, & virginialis. Duabus aliis
excellenter virginitas. Virtus est firmum, & constans pro-
positum includens perpetuo abstinendi ab omni delectatione
venerea. Sive, ut S. Augustinus definit Libro de S. Virgi-
nitate, c. 8. est continentia, qua integritas carnis ipsi Crea-
toris Animae, & carnis vocatur, consecratur, servatur. Et
c. 13. Virginialis integritas est per quam continentiam ab om-
ni concubitu immunitas Angelica portio est, & in carnis
corruptibili incorruptioni perpetua meditatio. Virginitas
Status est Ecclesiasticus geminis, dicitur, atque ornamento
gratia spiritualis, lata iudoles, laudis, & honoris
opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens
ad sanctimoniam Domini, illustrior portio regis Christi,
(inquit S. Cyprianus, in Tractatu De Disciplina, & Habi-
tu Virginitatis.) Angulorum amula virginitas est, Angelisque
cognata: nam in carne praeter carnem vivere, non terrena
vita, sed caelestis. Discrepant quidem inter se homo pudicus,
& Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed est illius ca-
stitas felicitas, hujus tamen fortis esse cognoscitur; (inquit
S. Bernardus, Tractatu De Moribus, & Officio Episcoporum,
alias Epist. 42.) Sola Castitas in hoc mortalitate, & lo-
co, & tempore statum quandam immortalitatis gloriae
repraesentat. Sola inter Nuptiarum solemniam, morem bea-
tissimum illius vindicat Religionis in qua neque nubant, neque
nubentur: Praebens quodammodo in terra caelestis iam il-
lus conversationis experientiam. Vas interm fragile, quod
portamus, in quo & crebro periclitamur, & instar odo-
ris feris balsami, quod condita cadavera incorrupta servantur,
sensu ipsa & artus continet, & confringit, ne dissol-
vatur otis, ne corruptamur desideris, ne carnis volu-
ptatibus computrescant. Primum in Virginitate ordine lo-
cum tenent honoris, & meriti Sanctimonialia, ut docet S.
Ag. Lib. De Sancta Virginitate, c. 45. & 46. Perhibet enim
Ordine locum tenent Sanctimonialia, in qua Fidelibus natus est, quo loca Martyres, & quo de-
scribitur Sanctimonialia, ut tam non faciant, qua Dominus
ait: Si vis perfectus esse, vende omnia, quae ha-
bes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, &
veni sequere me, nec auferat eorum cohabitationi sociari,

Primum
Ordine
locum
tenent
Sanctimo-
nialia.

Matth. 19.

in quibus nemo dicit aliquid proprium, sed sunt eis omnia
communio: nihilne putamus fructificationis accedere Virgi-
nibus Dei, cum hoc faciamus?
Calliat opponitur Luxuria, capitale vitium, de quo
actus est in superiori Tractatu.

§. IV. Virtutes adjuvae Temperantiae.

V. Virtutes adjuvae Temperantiae sunt Continentia,
Clementia, Mansuetudo, Modestia, Humilitas,
Taciturnitas, Studiositas, Extraneitas, sive secunda Urbansitas.
Clementia dupliciter sumitur, vel strictiori significatio-
ne, quatenus Virtus est, quae omnibus omnino delectationibus
venereis abstinetur; & hac ratione idem est, quod Castitas
virginalis, aut vidualis. Secundo latiori quodam signifi-
catione, quatenus Virtus est rationem confirmans, quae milit-
tant adversus animam, vincitur. Continentia primo modo
sumpta, species est Temperantiae: Secundo modo sumpta,
Virtus est inferior Temperantiae, eique adjuva. Ad primam
pertinet illud Eccl. 26. Omnis autem ponderatio non est digna
continentis anima. Ad alteram, de qua nunc egimus, perti-
net illud S. Hieronymi in c. 5. Epistola ad Galatas. Inter
Continentiam (inquit) & Modestiam hoc interest, quod Mo-
destiam in virtute perfecti est consummata virtus: Continentia ve-
ro in via quidem virtutis est, sed necesse pervenit ad calcem
3; quae cupiditates adducit ex eius, quae continent, cogita-
tione nascuntur, & mentis pollutione principale, licet non sa-
pereat, nec ad opus pertrahant cogitationem. Continentiae spe-
cies est continentia, in Collatione explicat Chereon Abbas
apud Cassianum, in Collatione Patrum, Collatione 12. c.
10. Castitas (inquit) non ut arbitramini, distractionis pro-
ficio, sed amoris sui, & propria puritatis delectationis subsistit.
Non enim castitas, sed continentia dicitur, ubi adhuc ei ali-
qua resistit adversitas voluptatis. Quomodo donec pulsari
non carnis commotione sentimus, non invenimus ad castita-
tis novum pervenisse fastigium, sed adhuc sub infirmitate con-
tinentiae constitutus praesidi saugari. Et c. 12. Quomodo
perfectio castitatis a laboriosis continentiae rudimentis perpetua
tranquillitate differunt. De illa S. Aug. Lib. de Conti-
nentia, c. 3. Aliud est, inquit, bene pugnare, quod tunc est,
quando mortis continentiam resistitur, aliud adversarius non ha-
bere, quod tunc erit, quando non novissima inimica destrua-
tur. Nam & ipsa Continentia cum frangat, exhibetque libili-
nes, simul & appetit bonum, ad cuius immortalitatem ten-
dimus, & respicit malum, quod in hoc mortalitate conti-
tendimus. Illius quippe amatrix, & spectatrix, hujus vero &
hostis, & resistit est, & decus appetens, & deducit fugiens.
Non utique in cupiditabilibus frangimus continentiam laborantis,
si nihil nos, contra quod decet, liberet, si nihil nostra bona
voluntati ex mala consensum repugnet. Huic Virtuti op-
ponitur Incontinentia, vitium, quod aliquis pravis cupiditati-
bus ignave cadit, rursusque delectationibus se immergit.

Clementia Virtus est, quae animus ad lenitatem in poena
exigenda propendit: sive, ut lenitas Superioris adversus inferiorem,
aliquid ex debita poena remittens, quatenus id patitur
causa, personae, & modis, interpretatur Juxta Legem, quae
poenas in reos constituit, in tali casu poenam tam gravem
non requirit. Sin autem lex poenam exigit, & quantita-
tem relinquit arbitrio Judicis, majorem excedere clementiae
opportunitatem habet. Haec virtus a Sp. Sancto commenda-
tur, Prov. 11. 19. Clementia preparat vitam. Et c. 20. 28.
Misericordia, & veritas custodiunt Regem, & roboratur clem-
entia thronus ejus. Poenas autem reus debitas, non solum
moderatur, sed interdum remittit omnino, justis de causis,
Supremi Principis clementia. Haec Virtus Christianissimum
maxime decet. Illius exemplum Christus praebuit, cum Adul-
tera Malleri poenam secundum Legem debitam remittit: Ne-
mo te condemnavit? Nec ego te condemnavo. Vade, & jam
amplius noli peccare. Legatur S. Ambrosius, Epistola 25.
& 26. Editionis novissimae Parisiensis. Haec virtutem em-
ulata semper est Ecclesia, Unde Ithacium, & Ithacium E-
piscopos execrat est, qui Priscillianum, licet Haereticum,
usque ad capitale supplicium apud Maximum Tyrannum per-
secuti sunt, ut Severus superius, Lib. 2. commemorat. O-
limque Episcopi pro Reus apud Judices intercedebant. O-
mnino poenam remitti, vel temperari intercedebat, ut con-
stat ex Sancti Augustini Epistola 153. alias 94. ad Macedo-
nium, quem de Clementia in Reorum Judicium servanda his
verbis commonet: Sic tamen (inquit) etiam istos criminum
altoris, atque in hoc Officio non sua propria concitator, sed
Legum Ministri, nec ipsarum, sed alienarum exanimatarum
injurarum vindicet, quales Judices esse debent, terris con-
suetudine divina, ut cogitant sibi propter sua peccata Dei mi-
sericordiam necessariam, nec putarent ad cultum ipsi officii per-
tineret, si quid erga eos misericorditer agerent, quorum vita,
necisque habent legitimam potestatem. Nam cum ad Domi-
num Christum Judaei adduxissent Mulierem in Adulterio com-
prehensam, cumque trantes dicerent, quid iussa es? Lege
lapidari ac deinde quarent, quid de illa ipse praeparat,
respondit eis, Qui sine peccato est vestrum, prior in eam
lapidem jecit. Ita nec Legem improbitur, quae hujusmodi
reus

Conti-
nentia.

Mansuetu-
do.

Modestia.

Humilitas.

Taciturnitas.

Studiositas.

Extraneitas.

Clementia.

Joan. 4.

Ecclesia.

Clementia.

Joan. 4.

reas iusti accidi: & illos cavendo ad misericordiam revoca-
vit, quorum iudicium postea accidit. Cedat hinc Sen-
tentia pietas Christianorum, cui cessit impietas Judaeorum. Ce-
dat humilitas obsequentium, cui cessit superbia persequentium.
Cedat confusio fidelis, cui cessit simulatio tentatoris. Malis
parce, Vix bene: quanto melior, tanto esse melior, quanto
cessat potestate, tanto humilior fore pietate. Severitate ta-
men opus est, ut coercerit improborum audacia, sed Clem-
entia temperari debet, ac multo magis iudicibus, & Su-
perioribus Ecclesiasticis. Plurimum autem interest, quo ani-
mo quisque peccat. Sicut enim est aliquando misericordia pre-
sumptiva, ita & crudelitas parcens. Habenda Temper est iusti-
tiae, ac disciplinae ratio fratres filius, & edificationis publi-
ca. Clementiae namque non minus opponitur nimia molli-
tudo, & indulgentia, quam crudelitas. Iusta vero severitas
Clementiae non adversatur. Unde S. Amb. Ep. 74. Beati-
tudo (inquit) qui & severitatem, & mansuetudinem tenet;
ut altera disciplinae extorquet, altera innocentiam non opprimat.
Nimis enim severitas extorquet per unum errore men-
daciorem. Dams diligi maluit, quam timeri.
Mansuetudo Virtus est, quae moderatur. Hanc praeter ceteris
Christus docuit: Discite (inquit) a me, quia mitis sum,
& humilis corde. ... Beati enim, quoniam ipsi possident
terram. Sed & in facis Veteris Testamenti paginae com-
mendatur, Ps. 136. Mansueti autem hereditaverunt terram, Ter-
ramque viventium, Jerusalem Sanctam, quae liberabitur
de peregrinatione ista, & in aeternum vivet cum Deo, &
de Deo, ut explicat S. Augustinus. Haec virtus Moysen,
hanc Davidem Deo acceptos fecit. Memento, Domine, Da-
vid, & omni mansuetudinis ejus: donec inveniam locum
Domino. Ubi quaeretur locum Domino? Si mansuetus erit,
in se quaeretur: (inquit S. Augustinus.) Audi Prophetam:
Super quem requiescit Spiritus meus? Super humilem, & qui-
etiam. & tremantem verba mea. ... Vis esse locus Domini?
Eilo humilis, & quietus, & tremens verba Dei, & ut
ipse efficitur, quod queris, Eccles. 10. scriptum est,
Fili, in mansuetudine serva animam tuam, & apellis ho-
norem secundum meritum suum. Et c. 3. Fili, in mansue-
tudine opera tuas perice, & super hominum gloriam diligeris.
De illa S. Basilii in Psal. 33. Maxima, inquit, omnium
virtutum mansuetudo: eaque in Beatiudicium numerum rela-
ta est. Et Constitutionum Monachicorum c. 14. Mansuetudo
patientia mater est, quae conjuncta benignitati, praesentissimum
omnium virtutum virtutum caritatem efficit. Et S. Jo. Chrysostomus
Hom. 19. in Epistola ad Romanos: Quomodo (inquit)
poterit quis fieri filius Dei? Si mansuetudinem, erga con-
victos ostenderit. Nihil enim ita conformem Deo facit
ac ipsa virtus. Ideo Paulus cum dicit, Imitatores mei esto-
te, ad hoc dicit, ut ipsi studerent virtuti. Huic opponitur
ira, Capitale vitium, de quo in superiori Tractatu egimus.
Modestia. Modestia Virtus est interiorum, & exteriorum hominis
admodum, in quibus modum servare adeo difficile est,
moderatrix. Externos corporis motus haec virtus compo-
nit, ut nihil fit in eis, quod casualiter offendat aspectum,
sed quod interioris hominis decet, sanctitatem. Nam avi-
tus corporis, & visus deum, & ingressus hominis enun-
tians de illos (inquit Sapient.) Haec virtus efficit, ut ni-
hil torvum, nihil elatum sit in oculis, nihil in verbis pro-
cax, nihil in actu inverecundum, non gellus fractior, non
inecessu solutio, non vox petulanti, ut ipsa corporis spes
cietis simulacrum sit mentis, figuris probitatis. Bona quippe
domus in nihil exhibebit debet agnosci, ac primo praetendat in-
gressu nihil interius laterere, ut nec nos nostra nulliter
pugulis corporalibus impudica, tanquam luceat lux virtus po-
sita foris luceat; (ut loquitur S. Amb. Lib. 2. De Virgini-
bus, cap. 2.) Nec oculos sublimis, & vagos habet viri mo-
destus, nec immodice depressos, non caput nimis elatum,
nec in gyrum contortum, nec curvum: non remissam, non
fractam vocem, nihil fannicium fontem; sed succi eju-
dam virilis plenam. Hoc est enim pulcherrimum vivandae
tenere, convenientia cuique sexui, & persona reddere (in-
quit Sanctus Ambrosius, Lib. 1. De Officiis, cap. 19.) Nec
fractus, & mollis sit incessus, nec agrestis, & rusticus;
nec velox nimis, & quamdam securarum percutantium im-
puginem exhibens, nec tardior, nec ad pompam, aut nume-
ros veluti compositus; nihil in gestu histrionicum, nihil
leve, nihil in rifu dissolutum; Fastus enim in rifu exaltat
vocem suam. Nihil in toto corporis habitu insolens, nihil
affectatum, nihil fucatum. Non feminatum duntaxat, non
Clericorum tantum, & Monachorum, sed Christianorum
omnium haec virtus est. Modestia vestra, inquit Apo-
stolus, nota sit omnibus hominibus. Christiana Modestia non
satis esse, verum & videri postulat. Eructet necesse est
a conscientia ad habitum, ad animo ad superficiem; (ut lo-
quitur alibi Tertullianus), Justitia Sicilicet Praetoris mo-
destiam singularem commendat Sanctus Gregorius, Epist. 2.
Lib. 1. Ista, inquit, incessus vestri modestiam hujusmodi
debitus est. Et infra: Tantam Gloria tua modestiam didici,
ut esse non tuus erubescam. Externum etiam corporis cul-
tum, & ornatum haec virtus moderatur, ut personae, sta-
tui, moribus eorum quibusdam vivitur, congruat: nihil in
Nat. Alex. Theol. Tom. II.

eo superfluum, nihil dissolutum, nihil affectatum, nihil
neglectum nimis, & incultum.
Humilitas Virtus est temperantiae cognata, modestia fo-
ror, quae reprimatur, & sumatur hominis appetitus, ne in
magna supra se tendat. Sive, ut definit S. Bern. in Tract.
de Gradibus Humilitatis, Est virtus qua homo verisimili
agnitione sibi ipsi visis sit. Haec ceteris virtutibus antecellit,
si Theologus, & Iustitiam exceperit. Quanta virtus hu-
militatis, propter quam solum vocatent ad eandem iam, qui
sine aliam magis est, usque ad passionem mortifica-
tus est parvus! (inquit Sanctus Gregorius, Epistola 38.
Lib. 4.) Christianorum virtus vocatur a Sancto Hieronymo,
Ep. 27. ad Eudochium: Sanctorum virtus maxima a S. Amb.
Enarratione in Ps. 21. De illa egimus in superiori Tracta-
tu, c. 5. Articulis 8. 9. & 10. Illi opponitur Superbia;
de qua eodem capite prolixius differimus.
Taciturnitas Virtus est sermone moderatrix. De illa, Taciturni-
tas. Sanctus Ambrosius, Lib. 1. De Officiis, cap. 2. Scriptum est
Matth. 12. 37. (inquit) Ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus est
loqui, ut properes periculum suscipere condemnationis
loquendo in peccatum incidisse, vix quemquam tacendo
ideoque tacere nosse, quam loqui difficultate est. Scio loqui
pluresque, cum tacere nesciant. Rarum est tacere quem-
quam, cum sibi loqui nihil profici. Sapienter est ergo, qui
novit tacere. Denique Sapientia Dei dixit: Dominus dedit
mibi linguam eruditionis, quando oportet sermone de-
dere. Ideo Sancti Domini, qui sciunt, quia vox hominis pro-
rumque peccati annuntiatio est, & initium errorum huma-
ni sermo est hominis, amabant tacere. Denique Sanctus Do-
mini ait: Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in
lingua mea. Quis autem est, qui munus cor a peccatorum
habent collatione, aut non delinquit in lingua sua? Eideo
qua nequam videtur sanctum ut servare possit ad imman-
datis sermonis, ipse sibi silentio legem imposuit incunctis: ut
tacendo culpam declinaret, quam vix effugere possit loquen-
do. Quamvis ergo cautissimus magistrus: Dixi: Custodiam
vias meas. Alia sunt viae, quae debemus sequi, alia, quae
custodire: sequi vias Domini, custodire nostras, nec in cul-
pam deliquit. Potes autem custodire, si non cito loquaris.
Quid igitur? mutas nos esse oportet? minime. Est enim tem-
pus tacendi, & tempus loquendi. Deinde si pro otioso verbo
reddimus rationem, videamus, ne reddamus pro otioso si-
lencio. Est enim & negotium silentium; ut erat Susanna, quae
plus egit tacendo, quam si esset locuta. Tacendo enim apud
homines, locuta est Deo: nec ullum magis inicium sua
finitatem invenit, quam silentium. Et infra: Aliquis sermo-
natum, ne luxuriet, ne lasciviat, ne lasciviat, quae
colligat. Sit restrictior, & raris suis excoeretur. Cito intum
colligit amaris exundans. ... Sic erit tuo osium, ut clauda-
tur, ubi oportet, & obsecratur diligenter, Taciturnitati Gar-
ritas, sive effrenis loquendi pruritus opponitur.
Studiositas Virtus est, quae appetitum, & studium cordis Studiositas,
tionis acquirenda moderatur: sive, quae modum, & ordi-
nem sciendi constituit: ut nimirum sciamus quo ordine, quo
studio, quo sine nosse quaeque oportet. Quo ordine, ut id
primo quod maxime ad salutem: quo studio, ut id ardentius,
quod vehemens ad amorem: quo sine, ut non ad inanis glo-
riam, aut curiositatem, sed ad edificationem; (inquit S. Ber-
nardus, Serm. 26. in Cantica.) Huic virtuti opponitur Curiositas.
Virtum est, quo appetitus, & studium veritatis cogno-
scendae ad ordine debito deficit: quod quatuor modis contin-
gere S. Thome observat 2. 2. quae 157. art. 1. 1. Uno modo
do, in quantum per studium minus utile retrahuntur. Unde
S. Hieronymus, Ep. 166. ait: Saeculares, dimissi Evangelium,
& Prophetas, videmus Commodas legere, & amatoria Buc-
licorum Versum verbascantare. ... Alio modo, in quantum
, studeat aliquis addiscere ab eo, a quo non licet, sicut pa-
, tete de his, qui aliqua futura a Demoniis perquirant,
, quae est superstitiosa curiositas. Unde S. Aug. 3. Lib.
De Vera Religione, cap. 4. Nescio, an Philosophi dixerunt
a sine vita curiositatis in persequendis Demoniis.
, Tertio, quando homo appetit cognoscere veritatem cir-
, ea creaturas, non referendo ad debitum finem, scilicet
, ad cognitionem Dei. Unde S. Augustinus c. 29. ejusdem
Libri ait: In consideratione creaturarum non est vanitas,
, & semper permanentia faciendus. Quarto, in quantum ali-
, quis cognoscere studeat veritatem supra facultatem, & vi-
, res ingenii sui: quia per hoc homines facile in errores la-
, buntur. Unde Eccles. 3. dicitur: Aliter te ne quaeris, &
fortiora te ne scrutatus fueris, & in pluribus operibus
non fueris curiosus.
In sensum etiam cognitione curiositas duobus modis ver-
satur: Primo quatenus cognitio sensus non ordinatur ad ali-
quid utile: immo potius ab aliquo utili consideratione ho-
minem avertit. Alio modo, quatenus cognitio sensum ad
aliquid notrium ordinatur, sicut aspectus mulieris ad concu-
piscendum: & diligens inquireris errorum, quae ab aliis sunt
cederendum. Quocirca Augustinus verborum, otiosa, curio-
sa, quae circumstant alienas domos, ut aliorum facta in-
quirant, loquentes: quae non oportet, Apollolus reprehendit, 1.
Qq

Humilitas.

Taciturni-
tas.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 12.

a Timoth. vers. 13. Quid mali curiostatis *Et* intulerit, pomum pulchrum visa considerantis, notum est: quid mali curiostatis Dixit Jacob ad videndas alienigenas mulieres egresse: quid curiostatis Davidis in solario deambulantis, & mulierem se havantem conspicientis. Lege *S. Joan. Gbryssol.* Homil. 1. in Pl. 50. & *S. Bernardum* in Tractatu De Gradibus Humilitatis, p. 2. c. 10. De hoc vicio *S. August.* Lib. 10. Confessionum, cap. 25. scribit: Prater eam concupiscentiam carnis, quae inest in delectatione omnium sensuum, & voluptatum, quae servientes depereunt, qui longe se faciunt a te, inest anima per eandem sensus corporis quadam non se oblectandi in carne, sed experiendi per carnem vana, & curiosa cupiditas, nomine cognitionis, & scientiae palliata. Quae quoniam in appetitu nascendi est, oculi autem sunt ad cognoscendum in sensibus principis, Concupiscentia oculorum Elogius Divino appellata est. *Ex hoc* autem evidenter discernitur quid voluptatis, quid curiostatis agatur per sensus: quod voluptas pulchra, avara, suavia, sapida, lenta sebetur. Curiositas autem etiam hic contraria tentandi causa, non ad subduendam mollescentiam, sed experientiam, necandique libidine. Quid enim voluptatis habet videre in laetitia cadaveris quod exhorreat? & tamen scibi faciat, concurrunt, ut contristentur, ut dolent. Timent etiam ne in somnis hoc videant; quasi quisquam eos vigilanter videre cogitit, aut pulchritudinis ulla fama persuaserit. Ita & in ceteris sensibus, quae persequi longum est. *Ex hoc* morbo cupiditatis in spectaculis exhibentur quaque miracula. Hinc ad perscrutanda natura (qua prater nos est) opera proceditur, quae scire nihil prodest, & nihil aliud quam scire homines cupiunt. Hinc etiam si quid eodem perversa scientia sine per artes magicae quaritur. Hinc etiam in ipsa Religione Deus tentatur, cum signa, & prodigia flagitantur, non ad aliquam salutem, sed ad solam experientiam desiderata. *Ex paullo* post: Canem currentem post leporem jam non specto, cum in circo sit: at vero in agro si casu transeat, avertit me fortassis & ab aliqua magna cogitatione, atque ad se convertit illa venatio, non deviare cogens corpore iumentis, sed cordis inclinatione. *Et* nisi jam mihi demonstrata infirmitate mea cito adverteat, aut ex ipsa visone per aliquam considerationem in se assurgere, aut tatum contemneret atque transire, vanus habesca.

Salutare porro curiostatis remedium in Scripturae Sacrae, piorumque librorum lectione invenitur, ut docet *S. August.* Lib. De Vera Religione, c. 51. Omnis igitur, inquit, & repudiaris nugis theatri, & poetis, Divinarum Scripturarum consideratione, & translatione pascamus Animum, atque potemus vana curiositatis fame, ac siti situm, & asstantem, & inanius phantasmatis, tanquam pitibus epulis, frustra refici, satiarique cupientem. Hoc vere liberatio, & ingenio laudo salubriter erudiamur. Si nos miracula spectaculorum, & pulchritudo delectant, illam desideremus videre Sapientiam, quae pretendit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Quid enim mirabilis est in inoperta Mundum corporeum fabricante, & administrante? aut quid pulchrius ordinante, & ornante?

Entrapelia, sive Jacunda Urbanitas, Virtus est affinis Temperantiae, ludorum, & jocorum secundum rectam rationem moderatrix. Quamvis enim joci, & ludi ad quandam animae ex contemplatione, & attentione vehementi delectatione quietem sint utiles: unde *S. Augustinus* Lib. 2. De Musica, cap. ult. ait: Volo tandem tibi parcat. Nam Sapientem deest interitum remittere aciem rebus agendis intentam: In eorum tamen usu tria praesertim cavenda sunt. Primum, ne hujusmodi delectatio queratur in aliquibus operationibus, aut verbis turpibus, vel noxiis: sive ut vitetur genus jocandi illiberale, peius, flagitiosum, obscenum. Secundo, ne gravitas animae omnino resolvarur. *Cassianus* (inquit *S. Ambrosius*, Lib. 1. De Officiis, cap. 20.) ne dum relaxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam, quasi concertum quendam buorum operum. Tertio, attendendum est, ut ludi, & joci congruant personae, temporis, & loco, alique circumstantiae recte rationalis ordini convenientes illis comitentur. Quamobrem virtute opus est, quae jocorum, ludorumque immoderatio, nem coercet.

Adversus hanc virtutem, & per excessum, & per defectum peccatur: per excessum quandoque lethaliter, alite venialiter. Lethaliter, cum verbis, aut factis obscenis, vel sibi, aut alteri noxiis aliquis ludat, aut ita vehementer illius ad ludum affectus est, ut ejus delectationem dilectioni Dei praeponat: siquidem contra praecipuum Dei, vel Beatae ludis uti non refugit. Si vero non ita ad ludum afficiatur, ut propterea Deum vellet offendere, venialiter duntaxat peccati reus est. Per defectum ea in re peccatur ubi his, qui nec ipsi jocantur unquam, & ludunt, & honeste jocantibus, ac ludentibus molesti sunt, viri sine duri, & aegres. Jocorum tamen, & ludorum immoderatio gravius vitium est, quam defectus.

Ludis, & joci per se utendum. Non ita generati e natura sumus, ut ad ludum, & jocum facti esse videamur, sed ad seruitutem patris, & ad quandam studia graviora atque majora. Ludo & joco uti licet, sed sicut somno, & rebus ceteris, tum cum gravibus, serisque rebus satisfecerimus. Romani Oratores sententiae sunt a *S. The.* Inudate 2. 2. q. 168. art. 11. Ecclesiasticos tamen, Religiososque Vixos joci minus decet. Unde *S. Ambrosius*, Lib. 1. De Officiis Ministrorum, c. 23. Licet, inquit, interdum honesta joca, ac suavia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorret Regula; quoniam quae in Scripturis Sanctis non reperimus, ea quemadmodum usurpare possumus? Cavenda enim etiam in fabulis, non infestant gravitatem severioris propositi: Vt vobis, qui ridetis, quis fabulis, aut Dominus: & nos videndi materiam requirimus, ut hierident, illic stamus? Non solum profusos, sed omnes etiam joci ludo declinandum arbitror, nisi forte plenum sanvitatis, & gratia sermonem esse, non indecorum est.

Hac de Virtutibus sufficiat: in quibus exerceri longa utilis, quam de illis differere: siquidem omnia nostra de Virtutibus tractatio ad eorum amorem, studium, & operationes referenda est. Virtutes itaque diligamus, & colamus, Gratia celestis imploremus auxilium a Domino Deo virtutum, ut in his proficiamus, & excitati, eamus de virtute in virtutem, donec videamus Deum in Sion.

FINIS LIBRI TERTII.

THEOLOGIAE

DOGMATICA, ET MORALIS SECUNDUM ORDINEM CATECHISMI

Concilii Tridentini.

LIBER QUARTUS. DE DECALOGO.

Um Decalogus totius Legis Summasit, & episcopi, Sacerdotes in ejus contemplatione diu, noctaque verari oportet, non ut vitam suam duntaxat ad fieratillimam hanc Regulam componant; sed etiam ut Populum Christianum in Lege Domini erudiant. Nam *Lulianus* Sacerdotis custodiam scientiam, & Legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Quod ad Novae Legis Sacerdotes, & Pastores maxime pertinet, qui Deo propiores, a claritate in claritate transformari debent, tanquam a Domini Spiritu; & cum illos Lucis nomine Christus Dominus nosse oportet, proprie fat illorum partes, ut sint lucem eorum, qui in tenebris versantur, eruditores insipientium, Magistri infantium, & hujusmodi instrumenti in aliquo delicto, ipsi, qui spirituales sunt, hujusmodi instrumenti. In Confessionibus etiam excipiendis Judicis personam sustinent, ac pro genere, & modo peccatorum terre sententiam illis incurrunt. Quamobrem in divinum praecipuum interpretatione sint exercitissimi, necesse est, ut ad hanc divinam Regulam de quacunque & actione, & officii praetermissionis iudicium facere possint; inquit Conc. Trident. Catechismus; Et sanam doctrinam tradant, verbumque irreprehensibile, ac antiquum moribus, fideliter peccatis medentur: curentque populum Christianum ab omni iniquitate mundum, Doo acceptum, sanctam bonorum operum exhibere.

Postquam igitur de Symbolo, & Sacramentis egimus, de Decalogo agendum est: siquidem iustitiae Christianae, quae per Sacramenta insinuantur, non solum fide consistit, sed observantia Mandatorum Dei: Nec auidiores tantum Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis iustificabuntur. Unde & *S. Paulus* Jacobus Apostolus ait: Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vitulum natiuitatis suae in speculo; consideravit enim se, & abiit, & factum oblitus est, qualis fuerit. Qui autem perseveraverit in lege perfectam libertatem, & permanserit in ea, non auditor obliuiscens factum, sed factor operis, hic beatus in factis suis erit. Sed praesquam ad Explicationem Decalogi venimus, quaedam de natura, & distributione Legis necessaria praemittenda sunt. Tum de ipso Decalogo ageamus, ac singula praecipua exponemus; Regulaeque Morum trademus ad unumquodque praecipuum in specie pertinentes.

CAPUT PRIMUM.

De Lege generatim spectata.

ARTICULUS PRIMUS.

De Natura Legis.

Definitio Legis.

Lex est quaedam rationis ordinatio, ad bonum commune, ab eo, qui curam Communitatis habet, promulgata. Ordinatiorationis, dicitur: Ad rationem enim, quae princeps est in homine facultas, pertinet legislatio, imperium, praecipuum. Deinde praecipua humanarum actionum regula ratio est: unde Lex lucis nomine insignitur, quod menti proprie convenit. *Psalm. 118.* Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. *Prov. 6.* Mandatum lucerna est, & lex lex. Quamquam ad positivam legem conitendendam voluntas concurrat. Quo sensu a *Juliano* scite dictum est, ut ex eo refert *S. August.* Lib. 4. De Civitate Dei, c. 4. Arbitrium Principum pro legibus erant.

Dicitur ad bonum commune, quod distinguitur a Praecepto. Id enim uni, vel duobus imponitur, lex Communitati perfectae, seu societati hominum ferere aliquid inter se conitendendam voluntas concurrat. Quo sensu a *Juliano* scite dictum est, ut ex eo refert *S. August.* Lib. 4. De Civitate Dei, c. 4. Arbitrium Principum pro legibus erant.

Dicitur ad bonum commune, quod distinguitur a Praecepto. Id enim uni, vel duobus imponitur, lex Communitati perfectae, seu societati hominum ferere aliquid inter se conitendendam voluntas concurrat. Quo sensu a *Juliano* scite dictum est, ut ex eo refert *S. August.* Lib. 4. De Civitate Dei, c. 4. Arbitrium Principum pro legibus erant.

Dicitur ad bonum commune, quod distinguitur a Praecepto. Id enim uni, vel duobus imponitur, lex Communitati perfectae, seu societati hominum ferere aliquid inter se conitendendam voluntas concurrat. Quo sensu a *Juliano* scite dictum est, ut ex eo refert *S. August.* Lib. 4. De Civitate Dei, c. 4. Arbitrium Principum pro legibus erant.

ARTICULUS II.

De Divisione Legis.

Lex alia est aeterna, alia temporalis. Ista dividitur in divinam, & humanam. Divina in naturalem, & scriptam. Lex Divina scripto tradita, in Veterem, & Novam. Humana, in Civilem, & Ecclesiasticam, sive Canoniam.

S. I. De Lege Aeterna.

Lex aeterna, est ratio divina, vel voluntas Dei, ordinem Aeternae Naturalem conservari jubens, perturbari vetans. Ita def. *S. August.* potio. *Aug. Lib. 22.* Contra Faustum, c. 27. Sive, Aeterna lex est ea, qua iustum est, ut omnia sua ordinatissima, ut definit idem *S. Doctor*, Lib. 1. De Libero Arbitrio, c. 6. Haec incommutabilis est, ut ibidem docet: Quid illa Lex, quae summa ratio nominatur, cui semper obtemperandum est, & per quam mali miseram, boni beatam vitam mereantur, per quam denique illa, quae temporalis vocandam dicitur, velle fertur, recteque mutatur, potest ne cupiam non immutabilis, aeternaque videri? an potest aliquando iniustum esse, ut mali miser, boni autem beati sint? an non modestus, & gravis populus ipse sibi Magistratus creet, dissolutus vero, & nequam ista licentia careat? In temporalibus legibus nihil est iustum, atque legitimum, quod non ex hac aeterna sibi homines derivant (inquit ibidem *S. August.*). Sempiternam hanc legem consulant omnes pie mentes, ut quod in ea invenierint, destruant, vel faciant, vel jubent, vel vetent, secundum quod illa in-